

маркетингові та соціальні дослідження, поточне консультування з господарського права, реклами, підбору кадрів тощо.

Науково-освітні та інформаційні послуги передбачають: проведення науково-практичних тематичних семінарів, лекцій з питань агропромислового виробництва; організацію курсів підвищення кваліфікації без відриву від виробництва, у вихідні дні, у вечірні години тощо; науково-методичні розробки, навчальні курси, програми, лекції, підручники, посібники для практичного навчання; консультації, інші освітні послуги; комп'ютерні програми, комплекси, бази даних; телекомунікаційні послуги; інформаційні послуги.

Отже, науково-виробнича діяльність передбачає пряму участь фахівців у виробничому процесі шляхом: виконання лабораторних аналізів з підготовкою відповідних рекомендацій; ресурсного забезпечення технологічних процесів насіннєвим матеріалом, гербіцидами, стимуляторами тощо; інформування з питань формування та використання матеріальних ресурсів, а також збуту сільськогосподарської продукції; виконання наукоємних робіт — з використанням сучасної техніки та технологічного обладнання, які знаходяться в розпорядженні консультантів.

УДК 636.034:637.1

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В ГОСПОДАРСТВАХ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

І.О.Мельник, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Молочна галузь належить до головних ланок агропромислового комплексу країни, а унікальні властивості молока та продуктів його переробки зумовляють його життєву необхідність для харчування населення. Але в останні роки не настала очікувана стабілізація тваринництва, що вимагає ретельного вивчення причин та

наслідків цього явища [1].

Проблемами формування ринку молока та молокопродуктів дореформеного періоду в південному регіоні України присвячені роботи Коткова В.П., Курносенко Л.В., Орлик О.В. В постреформований період це формування відбувається з певними особливостями, які потребують подальших всебічних досліджень.

Метою цієї статті є вивчення сучасного стану молочного скотарства сільськогосподарських підприємств Миколаївської області та його ефективності.

Значне місце в економіці сільськогосподарських підприємств займає молочне скотарство (табл. 1). І хоча з 2000 по 2002 роки частка виручки від реалізації молока зменшилася з 5,6% до 3,6% (або на 5154 тис. грн.), але вона складала близько третини виручки від реалізації всієї продукції тваринництва.

Таблиця 1

Склад та структура грошової виручки від реалізації продукції, робіт та послуг сільськогосподарських підприємств Миколаївської області

Показники	Роки					
	2000		2001		2002	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Скотарство разом, в т.ч.:	69525	11,9	62344	7,6	48410	6,4
продано на племінні цілі велику рогату худобу	3561	0,6	-	-	-	-
Молоко цільне	32575	5,6	35945	4,4	27421	3,6
Велика рогата худоба в живій вазі	33389	5,7	26399	3,2	20989	2,8
Свинарство всього	1652	0,3	11929	1,4	11989	1,6
Інша продукція тваринництва	1869	0,3	10293	1,2	12672	1,7
Разом по тваринництву	101924	17,5	99633	12,1	86434	11,5
Разом по рослинництву	314097	54,0	535496	65,0	478016	63,4
Разом по сільському господарству	416021	71,5	635129	77,1	564450	74,9
Промислова продукція, всього	93553	16,1	126543	15,4	133585	17,7
Реалізація іншої продукції, робіт та послуг	72017	12,4	61784	7,5	56193	7,4
Всього	581591	100	823456	100	754228	100

Молочне скотарство області за останні дванадцять років дуже втратило свої позиції. Так, у 2002 році в порівнянні з 1990 роком обсяг виробництва молока зменшився на 239636 тонн, поголів'я корів по області зменшилося на 82083 голів, продуктивність корів — на 723 кг. У 2002 році виробництво молока зросло на 44334 тонн проти 2001 року. За цей самий період виробництво молока сільськогосподарськими підприємствами зменшувалося щороку від 7238 тонн у 2001 році до 42540 тонн у 2000 році, а виробництво молока особистими підсобними господарствами населення зменшилося у 1999 році на 6495 тонн, а потім щороку збільшувалося (табл. 2).

Таблиця 2

**Виробництво молока та поголів'я корів
в різних категоріях господарств Миколаївської області**

Показники	Роки							
	1999		2000		2001		2002	
		%		%		%		%
Поголів'я корів, всього, в т.ч.:	176460	100	167632	100	144765	100	142710	100
в сільськогосподарських підприємствах	83289	47,2	73134	43,6	44231	30,5	27884	19,5
в особистих підсобних господарствах населення	93171	52,8	94500	56,4	100534	69,5	114826	80,5
Виробництво молока, всього, тонн, в т.ч.:	386403	100	346843	100	387231	100	431565	100
в сільськогосподарських підприємствах	133785	34,6	91245	26,3	84007	21,7	76352	17,7
в особистих підсобних господарствах населення	252618	65,4	255598	73,7	303224	78,3	355213	82,3

Частка сільськогосподарських підприємств у виробництві молока за цей період зменшилася з 34,6% до 17,7%, тобто на 57433 тонни. Поголів'я корів щороку зменшується, але це відбувається лише за рахунок сільськогосподарських підприємств, оскільки частка поголів'я в особистих підсобних господарствах населення зростає з 52,8% у 1999 році до 80,5% у 2002 році (на 21655 голів).

Катастрофічне зменшення поголів'я продуктивного стада молочних корів в сільськогосподарських підприємствах пов'язано з бажанням отримати прибутки від виробництва високорентабельної сільськогосподарської продукції — зерна та соняшнику. Щоб позбутися збиткового виробництва молока господарства просто здають корів на м'ясо, залишаючи невелику кількість для забезпечення потреб сільського дитсадка і школи, а деякі вирізають повністю. Але попит на молоко та молокопродукцію існує, саме тому спостерігається збільшення поголів'я корів та виробництва молока господарствами населення.

Виробництво молока можна зробити прибутковим, але це тривалий процес, який потребує великих капіталовкладень — в реконструкцію приміщень, покращення породного складу стада, дотримання всіх вимог утримання, оновлення доїльної апаратури та устаткування для кормоцехів. Необхідно також покращувати агротехніку вирощування кормових культур та збільшувати площі їх посівів. На сучасному етапі переважна більшість сільськогосподарських підприємств не має коштів для здійснення цих заходів, а банки та інвестори вкладати гроші у тваринництво вважають економічно недоцільним. Проблему відродження тваринництва повинна взяти на себе держава, оскільки йдеться про продовольчу безпеку країни.

Річна продуктивність однієї корови в усіх категоріях господарств зменшилася від 2751 кг у 1990 році до 2028 кг у 2002 році, а найнижчою вона була у 1997 та 2000 роках — відповідно 1262 кг та 1249 кг [2].

У 2002 році сільськогосподарськими підприємствами області було продано переробним підприємствам 44885 тонн цільного молока, що на 5603 тонни менше, ніж попереднього року. Переробними підприємствами було прийнято 45831 тонна молока в перерахунку на молоко встановленої жирності, що на 6077 тонн менше, ніж у 2001 році [3]. В тому числі було прийнято охолодженого до 10 С молока 16972 тонни (37,03% від загального обсягу), 43074 тонни молока першого гатунку (93,98%), 2119 тонн молока другого гатунку (4,63%) та 638 тонн негатурного молока (1,39%). Слід зазначити, що у 2001 році ці показники

були кращими: охолодженого молока було прийнято 37,69%, першого ґатунку – 95,33%, другого ґатунку – 3,14 %, неґатункового – 1,2%.

Економічна ефективність тваринництва означає одержання максимальної кількості продукції від однієї голови худоби при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Аналіз показників економічної ефективності виробництва молока (табл. 3) свідчить, що розмір виручки від реалізації молока в розрахунку на одну корову, на одиницю трудових та на гривню виробничих витрат у 2001 році в порівнянні з 2000 роком суттєво зріс (відповідно на 367,3 грн., на 1 грн. та на 0,2 грн.), але вже у 2002 році зменшився – на 85,6 грн. та на 0,2 грн. Протягом цих років сільськогосподарські підприємства області отримували лише збитки від реалізації молока, тому маємо лише рівень збитковості, який у 2001 році зменшився вдвічі, але вже у 2002 році знову зріс до 24%. Показники технологічної ефективності протягом аналізованого періоду мали чітку тенденцію до зростання.

Отже, в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області спостерігається чітка тенденція до зменшення поголів'я корів, продуктивності однієї корови та обсягів виробництва молока, що є досить негативним явищем. Аналіз показників економічної ефективності виробництва молока переконливо свідчить, що ефективність виробництва необхідно підвищувати. Хоча у 2001 році спостерігалось деяке покращання ефективності галузі (зменшення збитку та рівня збитковості виробництва молока, збільшення рівня товарності, збільшення кількості виробленої продукції на одиницю витрат праці, що свідчить про підвищення продуктивності праці), але необхідно розробити та провести ще цілу низку заходів для покращання стану молоковиробничої галузі області, підвищення її ефективності та прибутковості. Ці питання є визначними в проведенні подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савицька В.П. Актуальні проблеми розвитку ринку молока і молочних продуктів// Економіка АПК. – 2002. – №11. – с. 102-106.

2. Основні економічні показники роботи сільгосп підприємств за 2000, 2001, 2002 роки. Форма № 50-сг (річна).

3. Продаж продукції тваринництва всіма категоріями господарств за 2002 рік. Форма № 11-13 ЗАГ (річна).

Таблиця 3

**Показники ефективності виробництва молока в
сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області**

Показники	Роки		
	2000	2001	2002
Рівень збитковості, %	25,2	12,8	24,0
Рівень товарності, %	73,1	76,6	73,8
<i>Виробництво молока, ц, в розрахунку на:</i>			
одну корову	12,0	18,0	19,0
одну людину-годину	0,05	0,06	0,07
одну гривню виробничих витрат	0,01	0,01	0,01
<i>Доход (виручка) від реалізації молока, грн., в розрахунку на:</i>			
одну корову	445,4	812,7	727,1
одну людину-годину	1,8	2,8	2,6
одну гривню виробничих витрат	0,5	0,7	0,5
<i>Приходиться прибутку (збитку) від реалізації молока, грн. в розрахунку на:</i>			
одну корову	-149,9	-119,7	-229,1
одну людину-годину	-0,6	-0,4	-0,8
одну гривню виробничих витрат	-0,2	-0,1	-0,2

УДК 633.1:338.432

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕРНА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О.Т.Грехова, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Перехід України до ринкової економіки триває тринадцять років, а проблеми, пов'язані з формуванням зернового ринку,